

РОЗДІЛ 3

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343(043.2)

Адаменко О.М., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ (МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)

Положення національного законодавства свідчить, що державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є одним із пріоритетів державно-правової політики України, оскільки, піклуючись про сім'ю, нація дбає про її майбутнє. Вивчення даного питання, з огляду на всю його сучасну специфіку, визначило актуальність обраної теми.

Правове регулювання державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству – сукупність законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність уповноважених органів державної влади, органів місцевого самоврядування, громадських установ, організацій, а також суспільства у сфері запобігання, виявлення та припинення фактів насильства за сімейними та побутовими ознаками, притягнення винних до відповідальності, встановленої законом.

Зокрема, А.Є. Бабенко визначив державну політику у сфері запобігання домашньому насильству 1) як системно розроблений і формалізований, розмежований за рівнями і завданнями суб'єктів її реалізації, комплекс заходів, спрямованих на підвищення рівня соціального захисту сімей, особливо тих, у яких є діти, 2) як створення оптимальних соціально-економічних умов для формування, розвитку повноцінного і самодостатнього функціонування сім'ї та виховання дітей, 3) як формування культури сімейних відносин, підвищення відповідальності батьків за сім'ю і виховання дітей. Цей науковець вважає, що державна політика в цій сфері охоплює не тільки правові, а й соціальні, медичні, культурні, економічні та інші заходи. Ці факти передбачають діяльність широкого кола суб'єктів, включаючи органи влади, навчальні заклади, охорону здоров'я, правоохоронні органи, при його практичній реалізації [1, с. 107].

Зокрема, у ст. 2 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII [2] передбачено, що

це законодавство складається з Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Таким чином, основним законодавчим документом, що декларує принципи правового регулювання у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є Конституція України [3]. Хоча Основний Закон України не згадує про запобігання та протидію домашньому насильству, проте декларує кілька положень, на реалізацію яких мають бути спрямовані законодавчі акти. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 28 та ч. 1 ст. 29 Конституції України ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Однак, незважаючи на конституційні положення, держава не завжди здатна забезпечити ці права у повному обсязі, внаслідок чого проблема домашнього насильства не вирішена повною мірою. Серед міжнародних договорів України, які можна віднести до сфери запобігання та протидії домашньому насильству, доцільно виділити такі: 1) Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми та експлуатацією проституції третіми особами; 2) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод; 3) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права; 4) Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та інші [4; 5; 6].

Якщо жертвою насильства є дитина, то будь-які дії, спрямовані на її захист, ґрунтуються на принципах, визначених Конвенцією ООН про права дитини, Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, Європейською конвенцією про здійснення прав дитини та законодавчими актами України у сфері захисту прав дитини [7; 8; 9].

У контексті цього дослідження доречно зазначити, що практика Європейського суду з прав людини зробила значний внесок у формування європейських стандартів у сфері протидії та запобігання домашньому насильству. Проблема домашнього насильства перестала вважатися приватною і стала вважатися глобальною завдяки рішенням Європейського суду з прав людини. Наприклад, у справі «Oruz v. Turkey» [10] домашнє насильство було визнано порушенням основних прав людини, таких як право на життя та право жити без нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження. У справі «Bevacqua and S. v. Bulgaria» [11], вперше на рівні Європейського суду з прав людини було заявлено, що домашнє насильство не є приватною проблемою певної сім'ї, а є суспільною проблемою, а неналежне реагування державних органів на цю проблему є порушенням ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ратифікація Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами є

важливим напрямом підвищення ефективності державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Європейський Союз і 44 країни підписали Конвенцію. Україна ратифікувала цю Конвенцію у 2022 році.

Підписанти зазначають, що, згідно з дослідженнями, 67% жінок в Україні зазнали психологічного, фізичного або сексуального насильства з боку партнера чи іншої особи, а епідемія коронавірусу ще більше загострила проблеми, що призводять до насильства. Часто люди, які вчиняють такі дії, взагалі не вважають свою поведінку ненормальною. За офіційними даними, цифри значно нижчі за реальні, а частка обвинувальних вироків у справах, які доходять до суду, дуже низька.

Вимоги Стамбульської Конвенції щодо комплексного підходу до протидії домашньому насильству знайшли відображення у ст. 5 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Державна політика у сфері запобігання та протидії домашньому насильству спрямована на забезпечення комплексного підходу до подолання насильства в сім'ї, надання всебічної допомоги постраждалим та утвердження ненасильницького характеру приватних відносин. Основними напрямами реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству є: 1) попередження насильства в сім'ї, 2) ефективне реагування на факти насильства в сім'ї шляхом запровадження механізму взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, 3) надання допомоги та захисту постраждалим, забезпечення відшкодування шкоди, завданої насильством у сім'ї, 4) належне розслідування фактів домашнього насильства, притягнення винних до юридичної відповідальності та зміна поведінки.

Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами» встановлює кримінальну відповідальність за вчинення насильства в сім'ї, невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або невиконання програми для правопорушників. Також у Кримінальному кодексі України з'явився новий розділ про обмежувальні заходи, що застосовуються до осіб, які вчинили домашнє насильство.

Новітнє законодавство України про попередження та протидію домашньому насильству визначає організаційно-правові засади попередження та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері попередження та протидії домашньому насильству, спрямованої на захист прав та інтересів осіб, які постраждали внаслідок такого насильства.

Література

1. Бабенко О.Е. Державна політика України у сфері запобігання насильству у сім'ї. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*: зб. наук. пр. 2009. № 3. С. 106–110.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
3. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 02 груд. 1949 р. URL: <http://surl.li/gwlwk>
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 груд. 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
6. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 груд. 1979 р. URL: <http://surl.li/rcmn>
7. Конвенція ООН про права дитини від 20 лис. 1989 р. URL: <http://surl.li/wufe>
8. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25 жовт. 2007 р. URL: <http://surl.li/bzogk>
9. Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25 січ. 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135#Text
10. Справа «Опуз проти Туреччини» (OPUZ v. TURKEY). URL: <http://surl.li/gwlwc>
11. Справа «CASE OF BEVACQUA AND S. v. BULGARIA». URL: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-86875%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-86875%22]})

УДК 343(043.2)

Батраченко Т.С., к.ю.н., доцент,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ПРАЦІВНИКА: АНАЛІЗ ДОЦІЛЬНОСТІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я

Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя.